

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRATIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe unu an 12 fior., pe șese luni 6 fior., pe trei luni 3 fior.

România și străinătate:

Pe an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Sortiseri nefrancoate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrămit.

N°. 135.

Luni, Marți 18 (30) Iunie

1885.

Nou abonament

la

„Gazeta Transilvaniei.“

Cu 1 Iuliu st. v. 1885 se începe un nou abonament, la care invităm pe toți onorații amici și sprijinitori ai foiei noastre.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

pe trei luni 3 fl.

„ șese „ 6 „

„ unu an 12 „

Pentru România și străinătate:

pe trei luni 10 franci

„ șese „ 20 „

„ unu an 40 „

NB. Prețurile acestea le-am fixat spre a ușura abonanților noștri din România plata abonamentului, fără a mai socoti agiul.

Rugăm pe domniii abonați, ca să binevoiască a-și reînnoi de cu vreme abonamentul, ca să nu se întrerupă expedițiunea ziarului.

Domniii ce se voru abonă din nou să binevoiască a arăta și posta ultimă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Brașov, 17 (29) Iunie 1885.

Maghiarii dela putere au ajuns așa departe cu principiile lor patriotice-despotice-centraliste încât acum nici Polonii nu-i mai înțeleg.

Lucru de mirare!

Totdeauna Polonii au simpatisat cu Ungurii. Și ei sunt o nație de aristocrați, și ei aspiră la un Regat mare independent, și ei se cred a fi creați dintr'un lut mai bun decât alte nații, și ei au poftă boerescă, mai multe decât le servește spre sănătate....

Cu toate aceste Polonii declară ași pe față, că nu mai pricep politica ungerescă. Cu părere de rău se vedu siliți a-o spune, deoarece „Polonii voiesc să trăiască cu Ungurii într'o cordială înțelegere, mai mult ca cu ori-care altă națiune.“

O polemică ce s'a iscat între „Pester Lloyd“ și între organul conservativ de frunte al Polonilor din Galiția „Przegłond“, ne descopere cauza nedumeririlor polone asupra ideilor și principiilor, ce le desvôltă puternicii țilei din Pesta.

Nu de mult s'a pronunțat foia din Pesta asupra situațiunei interioare din Austria și asupra atitudinei partidei din drépta, a așa numiților autonomiști.

Intre altele a disu numita foia, că nu crede cu puțință o înțelegere între politici de frunte germani și conducătorii celorlalte naționalități în Austria, mai înainte de a se introduce limba germană ca limbă a statului.

Dacă Slavii combat cu atâta vehemență pretensiunea de-a se primi limba germană ca limbă a statului, ei o facă acésta — țice „Pester Lloyd“ — numai și numai din punctu de vedere federalist și pentru că sunt în contra unității statului. Cei ce voiesc unitatea statului, trebuie să voiesc și o limbă a statului.

Fôrte nimerit răspunde la aceste expectări organul polon.

În ce legătură stă — întrébă „Przegłond“ — pretensiunea noastră, ca să ni se dea autonomie și

egală îndreptărire, cu pretinsul atentat asupra unității statului?

Mai departe, decât într'adeveru s'ar introduce în Austria sistemul autonomistic, prin ce ar atinge séu ar periclită acestu sistem unitatea statului?

Prin nimic!

Cine va puté dovedi, că unitatea statului pôte să existe numai pe lângă o organizațiune centralistică a statului? Și-a pierdut ôre Ungaria unitatea prin aceea că posedă un regat al Croației pe deplin autonomist?

Cererea cea mai extremă a Cehilor este restabilirea corônei boeme. Ôre împlinirea acestei cereri ar periclita unitatea statului? Să fie elu guvernat chiar în mod despotic-centralistic și totu s'ar puté face încoronarea în Praga fără de a se atinge acésta organizațiune.

Cum și cu ce drept veniți dér, voi Ungurii, a împrut dreptei din Reichsrath, că ar avé tendința de a amenința unitatea statului? Și astăzi alegerile în delegațiuni se fac de cătră diferite țeri în sens autonomist, de aceea să fi încetat statul a fi unitar?

Cât pentru limba statului, țice foia polonă, nu e posibil a construi o definițiune, care să fie clară și se eschidă ori-ce escese, ce colidéz cu drepturile naționalităților. Destul că i se recunósce de fapt limbei germane o pozițiune privilegiată. De când și încât celelalte națiuni nu mai sunt amenințate de germanizare, d. e. în Galiția, ele dau cea mai mare atențiune studiului limbei germane.

Prin primirea limbei statului confusiunea ar deveni mai mare. Însé praca autonomiei și a egalei îndreptăririi va convinge pe Nemți din ce în ce mai mult, că într'insa nu e nici un pericol, nici pentru ei, nici pentru unitatea statului. Poporațiunea nu vrea să scie de centralism și de egemonia și ea se va emancipă cu timpul de doctrinele supremațiilor.

Popórele slave ale Austriei ce fac 14 milioane, adevă două treimi a statului, nu mai pot fi obéla Nemților. Aceștia trebuie să se dede cu o pozițiune coordonată. Nu ei au fundat statul, ci dinastia, dér chiar ei să-lu fi fundat, n'ar puté se pretindă alu conduce decât numai până când celelalte popóre aru fi minorene și n'ar avé consciință de sine.

Slavii nu voru se strivésca de părete pe Nemți — le lasă totu și ceea ce ceru e egală îndreptărire.

Foia polonă își exprimă în fine speranța, că procesul acesta de reconstruire în sens autonomist va fi câștigat spre norocul statului.

Nu mai e dér scăpare pentru principiul despotic-centralistic decât chiar și Polonii îi cântă vecinica pomenire!

Pactul austro ungar.

Cu cât se apropiă reînnoirea pactului dintre Austria și Ungaria, cu atât se deslănțuesce întréga furtună de cestiuni și ministrii ungari se duc la Viena, ca să țină acolo ântéiele conferințe. „N. fr. Presse“ spune, că acțiunea pactului este în curs și comitele Taaffe este chemat să apere interesele austriace, să ferescă pe cetățeni de ori ce nouă sarcină economică și fi-

nanciară. Germanii acum șapte ani au executat o operă gigantică în parlament; ei au avut misiunea să aducă în marginele posibilului șovinismul ungeresc fără frêu. Încheierea pactului de astădată e mai ușoră, dar a sositu timpul ca și contele Taaffe să își probeze dibăcia sa de bărbat de stat corônei și poporului. Fôia vieneză țice între altele:

»Semne de furtună nu lipsesc. Consciința de sine, ce s'a ridicat prin succesul espositiunei, dar încă și mai mult simțibilitatea, ce a produs'o politica vamală a prințului Bismarck, a deșteptat în Ungaria un spirit protecționist, care sfarmă orice margini ale bunei chibzuințe și ar putea închide țera cu un zid. Ungurii nu pot și nu vréu să'nțelegă, ca un stat amical fără vre-o provocare să facă politică economică în contra propriului séu aliat. În Ungaria se recomandă o politică vamală pasionată, vrea să se facă din orice pozițiune a tarifului un pumnal, cu care să se străpungă inima contrarului economic, vréu să arate Ungurii că nu e cu puțință d'a se vătéma nepedepsit interesele ungeresci, că Ungaria va imita politica economică necruțătoare a Germaniei, arătându-se din fiecare cifră totă vâpaia temperamentului, Ungaria vrea prohibițiunea, lupta.

»O asemenea politică însă Austria nu pôte urmări, chiar de ar voi Taaffe. Industriașii austriaci se înpăimântă de vămile economice, care apasă fôrte tare pe lucrători; prin acésta s'ar închide comunicațiunei noastre căile, s'ar perde țergurile câștigate cu greu, s'ar înstreina națiunile amicale statului nostru și s'ar crea crize noué. Austria voiesc o înțelegere cu România care — iritată prin procederea Ungariei — și-ar putea închide granițele cu cele mai mari bariere; Austria, cu totă politica vamală a lui Bismarck, vrea să mențină pacea economică cu imperiul german; are de apăratu pré mari interese, decât să facă o politică economică aventurosă. Inclinațiile Ungariei, dacă cumva ea ar lăsa să se realizeze vederile lui Tisza, ar trebui să provóce cel mai mare pericol pentru monarhia. Răsboiul în contra Germaniei, în contra României, în contra întregii lumi! Un asemenea program nu numai ar vătéma cumplit bunăstarea noastră, dar încă ar isola politicesc monarhia, i-ar răpi pe singurul amic în Europa, i-ar detrage ori ce influință în Orient. Un stat împovărat cu datorii, care are să plătescă mai multe sute de milioane pe an creditorilor stăin, a cărui valută este sdruncinată, care are să se plângă acum de marea depreciare a notelor față cu aurul, nu-și pôte permite luxul unei răsburări, trebuie tocmai în furtuna ce a provocat'o sistemul protecționist în Europa să opereze cu o extremă prevedere, ca nu cumva trăsnetul să-lu lovésca tocmai pe elu.

»Ar fi cea mai mare orbire, dacă bărbații de stat ai monarchiei aru fi conduși de astfel de simțeminte ca ale Ungariei. Răsboiul economic eschide pentru îndelungu timp alianța politică. Cine vrea acésta, n'are decât să voiască prohibițiunea, lupta economică în contra cancelarului german; cine are curagiu pentru acésta, trebuie să cunósca și prăpastia în care se aruncă. Pactul va provoca o cestiune, care este atât de însemnată, încât va trece departe peste încurcăturile noastre interioare, și contele Kalnoky are totă dreptatea d'a se opune cu totă greutatea autorității sale pasiunilor escesive, ca custode alu monarchiei să ridice mâna și să 'i facă atenți: Nu 'mi turburați cercurile mele!»

Va să țică avem să ne așteptăm la discusiuni viforóse, cu ocaziunea încheiării pactului austro-ungar, căci chiar de pe acuma țiaristica austriacă și cea maghiaro-filă le strigă Ungurilor, să bage bine de sémă ce fac și să nu și bage lingura unde nu le ferbe óla.

Politica esternă a lui Salisbury.

»Pol. Corr.« este informată din Londra, că baza politice externe a cabinetului Salisbury va fi o intimă apropiere de Germania și Austria-Ungaria, prin care pare eschisă orice tendință dușmană Rusiei. Lordul Salis-

bury și lordul Churchill consideră actuala cestiune afgană ca foarte subordonată și se voru arăta la regularea ei multu mai prevenitor ca Gladstone și Granville. Ei nu voescu să apere India prin transacțiunile de valoare îndoișă, ci prin crearea unei pozițiuni tari. În Egiptu, cabinetul își va lua asupra și responsabilitatea pentru actele guvernului egipten și va lăsa acolo trupe îndestulite, spre a apăra țera în contra vre-unei invaziuni a Mahdiului. Cabinetul crede, că principele Bismarck va sprijini o astfel de politică și Franca nu va ridica nici o obiecțiune în casul acesta.

Pe de altă parte „Journal de St. Pétersbourg” exprimându-se în modu mulțămitoru despre politica internă și esternă a lui Gladstone, dice că singura imputare ce i s'ar pute face este, că elu a causat imperilismului multe jertfe cu privire la posesiunea colonială a Angliei. *Rivalii Angliei dorescu să câștige și ei locu și-și mențină pretențiunile loră asupra părților ce după părerea loră li se cuvină.* Lumea e destul de mare pentru toți. Salisbury se ia în moștenire pozițiunile predecesorului său. Căile pe care are să apuce sunt de semne clar de dezvoltarea istorică naturală. Rusia din punctul de vedere alu intereselor sale și politice sale personale, privește în linisce venirea la putere a noului ministeru.

SCIRILE DILEI.

Ministrul instrucțiunii a ordonat cu data de 12 Iunie n., ca pentru acei învățători poporali maghiari, cari nu știu seu pre puțin știu limba maghiară, să se țină unu cursu de limba maghiară de șese săptămâni în vacanțele școlare de veră din acestu anu, între altele și în Clușiu și în Cristurulu săcuescu. La aceste cursuri sunt chemați acei învățători, cari în sensul art. de lege 18 din 1879, (§ 3: „Acei indiviți cari se află deja în oficiu seu cari pășescu pe cariera învățătorescă și cari au absolvat cursul învățătorescu în timpul dela 1872 până la încheerea anului 1881, respective cari voru absolve, seu cari au ocupat postu de învățător în acestu timp) sunt îndatorați a și însuși cunoștința limbei maghiare. Celor cari voru lua parte la cursu li se va da unu ajutoru din partea statului de 70 cr. pe și după pînă și locuința gratuită. Ce privește admiterea la cursu, respectivii prin autoritățile loră confesionale să se anunțe la inspectorul școlar respectiv celu multu până la 10 Iuliu.

—0—

Episcopul rom. cat. din Ardealu Franz Lönhart s'a făcut membru fondatoru alu reuniunii de maghiarizare din Clușiu cu suma de 500 fl. Va să dice și „bلاغوștenia” îi e asigurată.

—0—

Ni se scrie cu data 27 Iunie n.: „Vineri în 26 Iunie s. n. pe comuna Hēghigū, comit. Trei Scăune, a fostu o ruptură de noru îngrozitoare, valea ce curge dela Nordu spre Sudu prin mijlocul satului a venit așa de înfiorătoare, încatu a distrus totu ce i-a fostu în cale, și adică: porțile, stoborale (ulucile) gardurile, și grădinile cu verdețuri, cele mai mari pagube au avut d-nii: Nicolau Zacharia comerciantu, căruia o grădină bine cultivată după recerintele timpului cu totul i-a nimicit; comerciantul Rasendorfer Albert, Goldstein Armen, Aristide Ion Stan, și alți mulți. Mai multu a suferit biserica rom. gr. or., care se află în gura vălei, s'a umplut de apă, a desgrădit de stobor; au suferit multu și holdele de toamnă și primăveră ce se află împrejurul păraelor, așa încatu pot dice că paguba se urcă la 200 fl. v. a.” — N. M.

—0—

Regele și Regina României s'au întors dela Neuwied în țera, oprindu-se la Sinaia unde voru petrece veră.

—0—

„Kol. Közl.” se bucură peste măsură, că contele Teleki se numește ambasadoru în Bucuresci, care va introduce în România „caracterul unguresc”, va pune stavilă „agitațiunii”, va nimici societățile de felul „Carpații” lor, și va disciplina pe „Românul”, pe „Telegratul” și pe „L'indépendance roumaine” printr'o trăsura de condei. Folia clușiană dice, că ore n'ar pute Maghiarii să n trebe, pentru ce Academia a premiat istoria lui Horia? „Dacă contele Teleki s'ar numi ambasadoru în Bucuresci, amu mai resufla și noi puțin”, dice foia maghiară. De br. Mayr nu e mulțumită, cu tôte că s'a făcutu membru alu reuniunii de maghiarizare. Ambasada austro-ungară din Bucuresci pre are colore germană, avendū ca insignii vulturul cu două capete. — Noi scim însă că lacheii și cocșul br.-lui Mayr sunt îmbracați în Atila, împintenați și impenați. Nu sunt mulțămiți Maghiarii cu acesta?

—0—

Diarele din Romania spun, că ministerul se va modifica în curendū, și anume se vorbește despre trecerea d lui I. Brătianu la rășboiu și despre aducerea d lui Chițu la interne.

Din Rodna vechiă primim următoarea scire cu data 22 Iunie: „La oficiul postal reg. ung. din Rodna vechiă, com. Năsăud, s'a descoperit o defraudare de banerariali, în sumă de peste 1400 fl. v. a.; defraudantul e însuși postășul Pály Gyula, carele abia are peste unu an de când a venit la Rodna vechiă. De când există oficiul postal din Rodna vechiă nu s'a întâmplat așa ceva până acum. Adevăratu că acel oficiu l'a purtat, aproape 30 ani, unu Român: Florian Domide, repositu în 1883. La concursul deschis atunci de direcțiunea postală din Sibiu, au competitu mai mulți indiviți între cari trei din Rodna vechiă, omeni cu stare bună și garanția sigură de mai multe mii florini; dară toți au fost respinși necondiționat, și postul din cestiune s'a conferit lui Pály Gyula, favoritul fișpanului Br. Banffy, căruia i-a servit odinioră ca samartău; așa dice el. Dela descoperirea acestei defraudări, și reneștii armenojidani s'au muiați. Investigarea decurge.” — u. —

—0—

Eraji Sturmer, comercianți de marfă de lux în Focșani, Moldova, au încetat cu plățile. Pasivul lor se dice că e de 80 de mii lei și densii oferă creditorilor numai 25 la sută.

—0—

Biserica Sf. Haralambie din Giurgiu, România, a fost spartă în săptămâna trecută noștea de nisce hoți, cari au furat mai multe obiecte de argint, precum cruci, potire ș. a. Parchetul li urmărește.

—0—

Ploile torențiale ce au cădutu în România au făcutu mari stricăciuni căilor de comunicațiune în mai multe părți ale țerii

—0—

Stolurile de lăcuste apărute în Dobrogea au fost atatu de mari, încatu la începutul stăpîrii lor, se ucidu pe și câte 90—100 de banițe (măsură ca de 2 ferdele.)

—0—

În noștea de 12—13 corentu a ars fabrica de spirit dela Drăcșani, județulu Botoșani. Pagubele sunt foarte mari.

—0—

Actu de violență alu Olahilor.

Sub acestu titlu publică „Ellenzék” următoarea scire senzațională:

„Ni se scrie că în 18 Iunie curentu unu detașamentu de trupe valahe (vrea să dice române) sub comanda unui oficeru superioru au năvălit asupra teritoriului aparținătoru comunei Papoța, numit munții Brăscui mic și mare, teritoriu situat la o bună distanță de graniță, și au gonit cu puterea armată de acolo 400 de oi ale locuitorului din Brețcu cu numele Bencze și ale lui Stefan Șorbanu din Covasna și patru boi ai lui Bogyo Iosifu, susținendū că acel locu este teritoriu românesc; mai departe au legat și au tirit de acolo mai mulți strugari vasci de site.”

La această scire observă foia numită următoarele:

„Ce dice la tôte aceste legațiunea noastră din Bucuresci și oficiul de externe din Viena? Ori doră aceste autorități nu veghiază decatu numai asupra neviolabilității teritoriului austriac?”

—0—

Deșiu, la 24 Iunie 1885.

(Filiala cultur-egyletului și Evreii. — Școla israelită din Deșiu. — Apelul pentru cultur-egylet și opiniunea unei Române. — Teatrul maghiar din Deșiu. — Calea ferată Deșiu-Bistrița și economii români).

Pe aici de câte-va zile plouă. A încetat așadar fierbințela temperaturii și deodată cu ea a mai scădutu cu câteva grade și parocsismul societății maghiare în lucrarea de maghiarizare. Se puse la cale înființarea unei filiale a cultur-egyletului din Clușiu. Mare rolu joca pe tărâmul acesta unu jidanu, carele fiindu patriotu bun (după conceptul celu mai nou de patriotismu maghiar) își pote eserți meseria de „Winkel-Advocat”, fără a i-se cere diploma de doctorat seu censura advocațională. Acesta adună pe toți percinații și mai civilizații să sprijinească cu „eljenuri” pe micii tirani, ca să primescă apoi ca recompensă pentru semnele de patriotismu ceea ce caută jidanul în tôte lucrările lui: „bani”. Și s'o spunem dreptu, jidani se știu folosi de minune de slăbiciunile șovinștilor maghiari. Ei învață limba maghiară, se botăză cu nume maghiare, se arată cu mână cu picioru cei mai buni sprijinitori ai ideii de stat maghiar și-și câștigă intru atata încrederea și iubirea fruntașilor națiunii maghiare, încatu aceștia punu în posturi cardinale funcționari jidani, cari ca și nisce protectori naturali ai celor de-o rassă, la rândul lor, implu apoi oficiile subalterne cu astuții fii ai lui Israilu. Poporul odată urgisit de tótă lumea, a ajuns a fi érašii poporulu celu ales și acesta cu deosebire în Ungaria, unde mâna alianței israelite în frunte cu baronul Rothschild ține cumpena creditului public, și prin diarele cele mai mari și acreditate dirige opiniunea publică.

Până unde ajunge bunăvoința celor dela putere față cu „bunii patrioți” jidani se pote vede de acolo, că le ridică școle frumoșe din materialu solidu, le plătesc învățătorii cu câte 400—500 fl. și le îmbracă copii de școlă mai șermani cu vestminte și îi provedū cu cărți și reevitate școlastice.

Așa aici în Deșiu jidani au o școlă (Israelita községi népiskola) cu doi învățători bine salariați. Școla ca edificiu întrece pe multe școle proprie maghiare. Dar ce dice? Școla civilă de fete nici nu are edificiu seu propriu, ci se ține în edificiu închiriat, pe când de comunitatea israelită s'a îngrijit comuna orășenescă și a provedut'o cu o școlă, care pote servi ca exemplu.

Astfelu știu sectarii lui Moise să exploateze situațiunea. Astăzi ei sunt cei mai mari Unguri, căci așa le merge bine pungei lor. Mâne... cum va suflă vântu. Astăzi ei sunt primipilii ideii de stat maghiar, căci trag folosul din acesta, căci sunt mai favoriți și mai pe dreptu judecați, decatu națiunile nemaghiare. Ba încă încrederea lor a ajuns la așa mare grad, încatu să se iai pe sémă când vorbesc cu ei, căci îndată ce scapi o vorbă de glumă, te amenință că te vor da pe mâna fișpanului, a protectorului lor.

Cu ajutorul percinașilor așadar se întemeiază aici o filială, care are să lucre pe tôte terenele, după cum își mărturisă unu jidanu mai șilele aceste. Comitetul se compune așa, ca să fiă reprezentate tôte clasele. Activitatea pentru a realisa această filială o dezvoltă mai multu după culise. Vre-o lucrare mai la lumină nu s'a făcutu, decatu că s'a adresat invitare și multor persoane de națiune română și încă din starea plugarilor, ca să participe la adunarea din 16 l. c. Acuși ne așteptăm la o deputațiune, care să ne vină la casă și să ne cêra sprijinul materialu. „Lasă-i să vină” — dice o demnă Româncă — „i voiu întrebă, că ce scop urmărește societatea lor, și să-mi arate satutele. Și decă își vor răspunde că scopuri de cultură urmăresc, atunci și eu la rândul meu le voiu arată statutele „Asociațiunii transilvane” și le voiu dice: Ecă și acesta urmărește scopu culturalu. Și veți fi de unu acord cu mine, când ca femeia cu sêmțământu nobilū v'eu voiu descoperi, că prisosul din averea mea trebuie să-l dau unei societăți, care promovă cultura poporului meu și nu mă lasă nici mintea nici inima să-mi dau filerul unei societăți, alu cărei scopu nu este curat culturalu. Ce ați dice ore Domniele Vostre, când eu și cu alte femei Române aș veni la casa D-Vostre și v'am cere ajutoru în scopul Asociațiunii române transilvane? Bravo femeia Română, i-amu șis, și mi-amu urmatu calea.

Ca ceva nou din vestitul nostru Deșiu mai pot înșira în cronică, că s'a pus fundamentele teatrului maghiar și lucrarea se urmăze cu multă diligență. De asemenea se lucră la linia călei ferate cătră Bistrița cu mare activitate.

Și fiindcă vorbesc de calea ferată să-mi descoperi și D-vostre d-le Redactoru nedumerirea. Eu așa țineam până mai denuș, că statul în schimbul nenumărateor sarcini și dări cu multe numiri, e dator să asigure poporațiunii și să-i apere proprietatea imobilă de încălcare și decă cineva are poftă de a înștrăina proprietatea cuiva seu ilu vatămă în posesiunea averii, atunci să porțe grijă de despăgubirea proprietarului.

Pe aici se pare însă, că cetățenul are numai sarcini de purtat, éra binefacerele statului și scutul lui nu se simțesc. Se știe că calea ferată cătră Bistrița se face de unu consorțiu pe acțiuni. Acestu consorțiu a încredințat'o la doi întreprindători, cari cu inginerii lor au început lucrarea măsurandū și tăind cruciș și curmeșu locurile cele mai bune și mănose ale locuitorilor din satele situate pe valea Someșului, Șielui și a Bistriței, fără însă de a întrebă cineva pe proprietarii locurilor, cum voru da locul, cu ce preț jugerul, cum socotim cu mintea noastră că ar fi trebuit să se urmeze. Ba fiindcă calea ferată trece prin țarină, s'a făcutu daună în bucate, holde de grâu și de cucuruz. Până acuma însă n'a primitu nimeni vre-o rebonificare a daunei suferite.

După-ce timpul este critic și bietul economu nu pote face nici banii pentru acoperirea dărei, cum să mai porțe elu procesu pentru plățirea pământului seu și a bucatelor călcate de lucrătorii călei ferate. Și la acesta i sfătușe unu domn advocat alu călei someșane*)

Șermanu economu, talpa țerii, cum ai ajunsu de batjocură, tu și averea ta!

Constantulu.

SOCIETATEA „TRANSILVANIA”

Acastă societate avendū vacantu unu stipendiu în sumă de una-mie-șese-sute lei anualu, cu începere dela 1 Octomvre 1885 înainte, se aduce la cunoștința ditorilor d'a-lu obțin, că se publică concursu pentru ocuparea lui.

*) Datoria nu numai a unuia, ci a tuturor Românilor luminați din comitatul Solnoc-Doboca este de-a sări în ajutorul bietilor economi neșperți, cu sfatul și cu fapta. Red.

Acestu stipendiu este destinat pentru studiul medicinei la universitatea din Viena. Sunt admisi la concurs numai tinerii romani din terile de peste Carpati.

Doritorii d-a-lu ocupa voru inainta cererile lor in scrisu, catre comitetul societatii Transilvania, in Bucuresci, strada Plantelor No. 24, celu multu pana la 1 Septembrie stilu nou a. c., si le voru insoți de următoarele acte:

1. Certificat de botezu; 2. Certificat ca a terminat liceulu si ca a depus bacalaureatul (maturitatea); 3. Certificat de paupertate; 4. Sa ia indatorirea a se conforma dorintii exprimată prin art. 4 din statute, d'a si aplica cunoscintele in partea locului, si in fine a 5-a Sa ia indatorirea ca in termenii prevăduți in programa facultatii de medicina se si faca neapăratu esamenile. Neindeplinirea acestei indatoriri atrage dupe sine pierderea stipendiului.

Potu concura atatu studentii incepători catu si cei mai inaintati in studiul medicinei.

NB. Onor. redactiuni ale ziarelor romane, cu deosebire cele de peste Carpati, sunt rugate sa binevoiesca a reproduce prezenta publicatiune de concursu.

Președintele societatii: **Gener. G. Adrianu.**

Secretar: *D. Precup.*

O convorbire cu reprezentantii presei unguresci.

Huniádóra, 12 Iunie 1885.

Cum e de a se interpeta declaratiunea primului ministru ungurescu Tisza, datu in parlamentu la interpelarea deputatilor nationali, despre libertatea poporelor nemaghiare din statulu maghiaru, o spunu agentii sei politice, si cine nu o cunoște pe deplin se pote convinge din casulu urmatoru:

De cand s'au inceput repararile la Castelul lui Ioan Corvinu si s'a construitu o fabrica de feru in Huniádóra, suntemu foarte desu onorati de cercetatorii straini. Unii vinu din interesu istoricu, ca se vedu castelulu si se admire si adu, pana la ce grad a fostu inca pe acelu timpu dezvoltata architectura; alții ca se privescu in susu la coșercele de feru cari sbora pe serma peste valii adenci de 40—60 metri, ducendu materialu pentru fabrica de feru, care inca e ajustata bine cu turbine dupa sistemulu celu mai nou, incatu pe terenulu sciintei au ce scruta si admira si unii si alții. Der intre acei mulți cercetatori, vinu si unii fanatici cu idea de statu maghiaru in proșap, cari nu vedu in jurulu Huniádorei alta, decatu lemne si petrii maghiare.

Astfelu pe ziua de 29 Mai a. c., fiindu invitatii reprezentantii presei din Budapesta, dupu cum se vorbește, din partea consilierului ministerialu, care a condus lucrările la fabrica, ca se si dea presa verdictulu asupra opului seu, au si sositu in aceiasi zi la 10 ore cu unu trenu separatu unu numeru de vro 30—35 indivizi; din Deva au fostu insoțiti de inspectorulu reg. de scole Rethi si de unii profesori de acolo, la Huniádóra sa așteptatu inteliginta invitata de primarul din locu. Dupu sosire, d-lu consilieru i-a intampinat cu o vorbire scurta, de unde, dupa programa statorita, au inceputu a visita fabrica, castelulu etc.

Curiositatea m'a dusu si pe mine ca se vedu pe reprezentantii presei din Pesta, si alaturandu-mu la conductu, fisioniunile strainilor au escitat u impresiune curioasa in mine, si dupa o scurta cercetare am aflatu, ca cu putina exceptiune mai toti erau »neosi maghiari«, desi laru perciuni. Atunci am meditat puținu si am disu: »Seraca presa maghiara, pe a cui maini ai ajunsu se te dirigeze!

Der ce se vedu, pe drumulu ce duce la castelu, doi straini luase intre sine pe unu Romanu cu care incepuse unu discursu cam infocat. Apropiandu-mu de ei, am auditu pre unulu dicendu: — Domnulu meu, pentru ce totu agitazu Romanii contra Ungurilor? caruia raspundendu Romanulu duse: — Se vede ca d-vostre in Pesta sunteți intr'unu modu tare sinistru informati despre populu romanu. Poporul romanu nu agitazu contra nimenui, ci si cautu de afacerile si greutățile sale ne mai suportabile, der denunțianții nu i dau pace, pentru ca denunțiarile sub sistemulu actualu au ajunsu la ordinea ille, asa incatu la noi in Ardealu cine nu scie arata vre-unu agitatoru romanu ori sasu, nu pote trece de patriotu bunu si fara de acea maiestria, numai cu greu pote ajunge la vre unu osu de rosu. Pentru aceea d-vostre cei din Pesta, cari nu ne cunoștetu imprejurările in care traimu noi, credeți tote secaturile cate ve vinu la urechi, der ca diariști cari formați opiniunea publica in tara, ar trebui se nu ve basați numai pe denunțari simple ci si pe fapte, si decu in fapta nu puteți dovedi agitari, atuncu cu nedreptu timbrați poporul romanu de agitatoru. — Ajunge ca Romanii (oláhii) nu vreu se recunoscă supremația maghiara, replica neosulu Unguru. — O recunosc, insu numai pe langa egala indreptățire, fu raspunsulu. — De egală indreptățire nu mai pote fi vorba, ar trebui se recunoscă ca numai prin supremația

maghiara se pote intari statulu dela care si Romanii ar putea trage mari folose (vedemu folosele).

Alu doilea: am ințelesu pe drumu venindu, ca in Răcășdia (Ráhosd), comuna puru seciuesca, locuitorii calvini intru atata s'au romanisatu (anyira eloláhosattak), incatu mai numai scie nimenea unguresce, de asemenea in Pestișu si in Christuru.

— Colonii de Secui nu a adusu nimenu in tinutul acesta si reformatii despre cari vorbescu d-ta nu au fostu niciodatu maghiari, ci mai toti Romani, si numai pe timpul reformatiei au trecut la calvinismu, cu deosebire in comuna Răcășdia, care adu e aproape totu calvinu; la anul 1630 au avutu Romanii unu preotu localu cu numele »Papa Moise«, ceea ce-ti potu documenta cu documentu autenticu. Dela acelu timpu, nu sciu, pote voru sci alții mai bine, mai avut-au Romanii acolo preotu localu ori ba.

La acestea replica strainulu: — Nu credu ca marele patriotu maghiaru Ioanu Huniadi se nu fi adusu in partile acestea Secui. — Ioanu Huniadi a fostu Romanu, si n'a pututu prevedu fanaticismulu de adu, si pote ca nici n'a avutu lipsa de Secui, caci s'a servitu destulu de bine si numai cu Romanii sei. — Cum poti dice d-ta, ca Ioanu Huniadi a fostu Romanu si nu Unguru? — Eu nu o dicu dela mine, numai sustinu parerea tuturor istoricilor imparțiali. Apoi ce e mai multu, ca si poporul din jurulu acesta inca scie din tradițiune, ca pe Tata lui Ionu Huniadi l'a chematu »Voicu«, er mama-sa a fostu fata Cantorelui romanu din Telugu, o comuna in apropierea Huniádorei.

— Dar ce cugeti Domnule, succede-ne-va maghiarizarea — Dupu parerea mea nici odatu! — De ce? — Pentru ca decu nu v'a succesu inainte cu 100 de ani, cand idea de nationalitate nu era asa dezvoltata, acuma cu atata mai puținu va succede, cand si in celu mai din urma o-pincaru e dezvoltata. — Si cine a dezvoltat'o in poporu in asa gradu mare? Ideu de statu maghiaru, si-o va dezvoltat'o cu timpul si mai tare »Kultur egyetelulu din Clusiu«, pentruca actiunea produce reactiune.

— Mi-ar placea se sciu, pentru ce nu vreau Romanii se se maghiarizeze? — Pentru ca fiescu care dorește se remana si se mora ca ceea ce! — Totuși d. Rethinspectorulu de scole a facutu mari progrese pe aici, dupa cum se afirmu? — Progresele nu-mi suntu cunoscute, der scole a infiintatu destule, apoi e usoru a infiinta scole cand ai visteria statului la mana. — Speramu ca Romanii nu voru fi asa dirji ca Croatii! — Eu nu potu dice ca Croatii su dirji, der natiunea, care nu da semne de viața, trebuie se piaru.

Dupu acestea, celu dinteu domnu care se dice ca ar fi redactoru, nesimțindu-se tocmu bine din cele audite a inceputu a vorbi mai francu dicendu: »Eu, decu asu fi ministru, asu maghiariza pe nemaghiari cu forța, sic volo sic jubeo; pana acuma am cercatu totu numai cu buna si nu ne-a succesu, de acuma inainte insu vom maghiariza cu forța.« Dupu aceste s'au despărțitu unii de alții.

Uniádorenilu.

DIVERSE.

Torturi iudovesci. — Cetimu in »Natiunea:« Se totu plangu jidanii nostri de maltrataru ce ar fi suferindu din partea Romanilor; tipetele ce ei scotu asurdescu urechile tuturor, si lumea inspaimentata, se intraba cu ingrijire dacu nu cumva Romania ar fi devenitu unu locu de supliciu pentru nemurile de alta limba si de alta religia. De multe ori am cerutu autoritatilor ca, dovedindu-se de adeverate acele denunțari, faptuitorii se fie pedepsiți cu tota asprimea, caci nu ințelegem ca necreștinii se fie maltratați, fara ca maltratorii se fie loviți de lege. Cu aceeași stăruință insu ceremu ca si necreștinii, cand comitu ei asemenea torturi, se fie pedepsiți. Si torturile ce le relatazu unu corespondentu din Botoșani alu unui confrate suntu ingrozitoare. Iacu, in adeveru, ce citimu in acea corespondența: »La 13 Mai, credinciosulu arendașulu moșiei Roșeani, Haimu Costiner, anume Leizer Șafler, a săvărșitu o crimă care te inspaimanta prin selbătăcimea ei. Femeia Maria, soția lui Nicolae Pintili, din Roșeani, păștea vitele pe imășu, langa hambarele boeresci. Omenii din satulu Roșeani se invoiseră cu arendașulu ca se-si pasca vitele acolo; acesta femeia păștea vitele dupa invoiala ce facuse barbatulu seu cu arendașulu. Șafler, cand a vedu-o pascandu vitele acolo, nu si-a datu ostenela de a vedea dacu este din cei invoiți si, impreună cu soția sa si doi servitori, a prins'o, a trantit'o josu si dupa ce a batut-o in modulu celu mai barbaru, calcandu-o cu picioarele, a trantit-o de peru intr'unu hambaru si spre a-si corona opera a desbrăcat-o de haine si a uns-o cu pacura pe corp si pe față. Ispravindu acesta, a scos'o afară si a aprinsu unu chibritu ca se-i dea focu, care insu s'a stinsu de ventu. Noroculu femeiei a fostu, ca criminalulu nu veduse se ia mai multe chibrituri cu elu, si astfel fe-

mea, scapandu din mainile lor, fugi in satu, unde conșatenii sei vedendu-o in aceea stare s'au speriatu inainte de a-i veni in ajutoru. Autoritatile imediatu au si inceputu urmărirea. Femeia este greu bolnavă. — Visum et repertum alu mediculu o declaru incapabilă a mai putea munci din cauza unei bole mentale ce a căpatatu din tortura si spaimă. Criminalulu a dispărutu; afacerea se afla la parchetu.»

**

Cum devine cineva avutu. — D. Peter Cooper din Newyork, care nu de multu si-a serbatu a 90-a aniversara a nașterii sale, de bucuria a trimisu directorilor institutulu Cooper, fondatu de densu, 100,000 dolari spre a putea acoperi cheltuielile necesare pentru marirea departamentulu de arte si șcințe. D. Cooper a datu pana acuma 2,100,000 dolari seu 10,500,000 franci pentru scopuri de educațiune, aparate, bibliotecă, etc. La ziua aniversara a nașterii acestui barbatu rar, au fostu festivități mari atatu in institutu Cooper, catu si in locuința jubilarulu. La întrebarea, cum a ajunsu așa bogatu, bătrănu duse: »Mai anteu am invățatu trei meserii, fabricarea de bere, construirea de trăsuri si mașine. Cand am trecut de 21 ani căștigamu pe zi unu dolaru 50 centime si eram in stare a pune ceva la o parte. In timpu de trei ani am lucratu la forfecu; mai tarziu mi-am cumpăratu patenta si am fabricatu forfecu pe socotela mea; acesta a fostu inainte de resboiulu din 1812. Atunci mi-am maritu atelierulu si mi-am propusu a nu face nici odatu datorii si nu-mi potu aduce aminte, se nu fi fostu in stare vredatā de a-mi indeplini angajamentele. Nu cheltuiam nici odatu bani inainte de a-i fi agonisitu. N'am scontatu nici odatu polțe. La mine era regula de a plăti indatu si nu credu se fi venit u la mine cineva pentru bani, fara se-lu fi achitatu imediatu. Catu se mai adaugu, ca fiecare dolaru l'am agonisitu prin muncă si nu prin speculația.«

**

O bună păcăleță. — Princesa Paulina Metternich, fiind la o serata intr'unu salonu din Viena, perdu dila trezute unulu din dinții sei falsi. Cum gentila princesa e forte francă, densa nu ținu lucrulu secretu. Dintele fu căutat peste totu, tote mobiele fură mișcate din locu lor, covorele fură scutate. Totulu insu in zadar. Cate-va zile dupa aceea, princesa primi unu pachetu cu o scrisore forte amabilă, in care i se spunea ca i se trimite dintele pierdu. Pachetulu conținea, in adeveru, unu dinte, dar unu dinte... de bou. Cu tote ca scrisorea era anonimă, princesa recunosc u de unde venia si scrisu expeditorulu raspunsulu urmatoru: »Șciamu ca aveți pentru mine multă amicitia, dar nu credeamu niciodatu ca veți ajunge cu devotamentulu pentru mine pana a ve scoțe unu dinte pentru a mi-lu trimite.« Ve puteți inchipui mutra ce a facutu anonimulu expeditoru.

**

Greutatea d-lui de Bismarck. — D. de Bismarck a luat u obiceiulu d'a se cantari in fiecare anu, in momentul cand isi incepe cura la Kissingen. Eca rezultatele acestei statistice: in 1874, 207 livre; in 1876, 219; in 1877, 230; in 1878, 243; in 1879, 247; in 1880, 237; in 1881, 232; in 1882, 202; in 1883, 205.

BIBLIOGRAFIA.

Convorbiri literare, apare la 1-iu a fiecarei luni sub direcțiunea lui Iacob Negruzzi. Sumarul Nrului 3 apărutu la 1 Iunie 1885: N. Gane: »Ura din copilăria« (nuvelă). — V. Alexandri: »Ovidiu«, piesă in 4 acte (act. 3-lea). — D. Onciul: »Dare de semă critica« despre »Teoria lui Roesler, Studii asupra stăruinții Romanilor in Dacia Traiană, de A. D. Xenopol«, (urmare). — Ciru Oeconom: »Petre Carabete« (poesia). — M. Pompiliu: »Ultimulu Dor« (poesia). — Serbarea scolară dela Iași. — Victor Hugo. — Corespondența. — Bibliografii. — Direcția: Strada Romană, 25. Editura si Administrația stabilimentulu graficu Socec u si Teclu. Bucuresci, Strada Berzii 96.

Vasile Alexandri: Opere complete (vol. IX). *Poesii* (vol. III). Legende noue. — Ostașii noștri. Editura librăriei Socec u si Comp. Bucuresci, Calea Victoriei 7, 1880. Prețulu volumulu III Poesii 4 lei.

George Marianu: După Despărțenia, piesă in trei acte. Editura Librăriei Socec u si Comp. Bucuresci, Calea Victoriei 7, 1884. Prețulu 2 lei 50 bani.

Atlasu negru si albu de mătase (de totu din mătase) 75 cr.: metrulu pana la 9 fl. 90 cr. (in cate 18 dif. calități) trimite pentru cate o roche, seu cu bucata fara taxa vamala la casele mușterilor depositulu fabricii de mătase a lui G. Henneberg (liferantulu alu curții regale) in Zurich. Mostre se trimitu imediatu Scrisorile pentru Elveția costă 10 cr.

Editoru: **Iacobu Mureșianu.**
Redactoru responsabilu: **Dr. Aurel Mureșianu.**

Cursul la bursa de Viena

din 27 Iunie st. n. 1885.

Table with 2 columns: Item description (e.g., Rentă de aur, Rentă de hârtie) and Price/Value.

Bursa de București.

Cota oficială dela 15 Iunie st. v. 1885.

Table with 3 columns: Item description (e.g., Renta română, Renta rom. amort.), Cump. (Buy), and vënd. (Sell).

Cursulu pieței Brașov

din 29 Iunie st. v. 1885.

Table with 3 columns: Item description (e.g., Bancnote românești, Argint românesc), Cump., and Vënd.

Numere singuratiche din „Gazeta Transilvaniei“ se pot cumpăra în tutungeria lui I. Gross.

Anunțăm acelor onorați cetitori, cari vor binevoi a se abona la foia noastră de aici încolo, că avem încă în rezervă numeri dela începutul anului 1885 prin urmare pot să aibă colecțiunea completă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Beiu, Vodă, Domnă ROMANŪ ISTORICŪ de Theochar Alexi.

Apare în broșuri à 20 cruceri, 50 bani una cu ilustrațiuni originale. Romanul va fi completu cu 34 broșuri. Ori ce libraru, colportoru, legatoru de cărți etc. este gata a procura aceste broșuri franco, duse la casele onor. cetitoru.

ni se excită pentru faptele istorice, preface lectura acestui romanu în o adevărată plăcere, în unu bogatu isvoru nu numai de distracțiune ci și de instrucțiune. Textulu romanului este însoțitu de ilustrațiuni, care și aceste sunt originale, compuse de unu artistu anume pentru această scriere.

morte. Pentru a scăpa de pedepsa legii, o târsece în grădină, unde îi taie capulu, îngropându-lu, pentru a face să credă lumea, că cadavru fără capu, este alu altei persoane. Cu toate acestea se vede silitu a mărturisi faptul și este condamnatu la muncă silnică.

Tipografia Alexi, BRAȘOVŪ.

Tote administrațiunile diareloru românești sunt rugate a ne face ofertă pentru publicarea acestui anunț.

Mersul trenurilor

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a călei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with multiple columns showing train schedules, departure times, and destinations for various routes like Predeal-Budapesta, Teiuș-Arad-Budapesta, and Budapesta-Arad-Teiuș.

Nota: Orele de noapte sunt cele dintre liniile gróse.